

Levensbeschrijving van Franciscus Mattheüs Maria van der Hoeven

(Den Haag 23-09-1919 – Burgos-Spanje 31-05-1961)

Door Lucas van der Hoeven (2022-01-05)

1931 – 1936 : HBS-B opleiding aan st. Aloysiuscollege - Den Haag
Sept. 1936 : toelating studie geneeskunde – Universiteit van Leiden
1938 geslaagden feest (semi-artsen examen)
26-11-1940 : sluiting van Leiden – overstap naar GU-Amsterdam
05-04-1942 verloving met W.L. Sadée (Rotterdam 08-06-1918)
1945: artsen examen, daarna specialistische opleidingen onder meer in Nijmegen en Heerlen;
tevens twee jaar dienstplichtig militair-psychiater.
25-01-1947: ondertrouw
19-03-1947: burger huwelijk
??.... : kerkelijk huwelijk in Rotterdam (st Lambertus kerk)
11-02-1947: Fran van der Hoeven (geboren in Nijmegen – Oranjesingel 7)
26-05-1948: Bernadette van der Hoeven (geboren in Heerlen – St. Josephzhk.)
1949: inschrijving als medisch specialist (KNMG register)
Maart 1950: opening eigen praktijk in Alkmaar op Emmastraat 19
03-08-1950: Lucas van der Hoeven (eerste in Alkmaar geboren)
21-03-1952 : Gabriëlle van der Hoeven
24-09-1954: Marije van der Hoeven
03-03-1956: Chantal van der Hoeven
04-12-1957: Benedikt van der Hoeven
1958 (?) : verhuizing naar Emmastraat 16 (voormalige huis van en door dr. Sluijmer)
31-05-1961: dodelijk auto ongeluk te Burgos – Spanje.
2009-09-09: overlijden van W.L. van der Hoeven - Sadée

=====

Lucas van der Hoeven: “De moeilijkheid voor mij is dat ik pas bijna 11 jaar was toen mijn vader overleed. Dus zijn feitelijke gang van zaken binnen de praktijk is mij onbekend op enige anekdotes na. Ik betwijfel of jullie daar enig ‘nut’ aan hebben. Mogelijk zijn navolgende observaties wel interessant:

De voornaam van mijn vader is Fran (zonder S); een afgeleide van Franciscus – de stichter van de Orde der Franciscaanse Minderbroeders (ook wel kortweg: ‘Franciscanen’) in Assisi. Zijn voorletters: F.M.M. staan voor Franciscus Matheus Maria. Mogelijk heeft de broer/heerom van zijn vader Gerard van der Hoeven o.f.m. (missionaris in Belo Horizonte – Brazilië) als inspiratiebron voor zijn naam gefungeerd.

OPLEIDINGEN.

Mijn vader (Den Haag 23-09-1919 – Burgos –Spanje 31-05-1961) volgde de 5 jarige HBS-B opleiding aan st. Aloysiuscollege in Den Haag. In september 1936 behaalde hij zijn eindexamen en ging vervolgens als 16 jarige (op 23 sept. 1936 werd hij 17!) en spoorstudent in Leiden geneeskunde studeren (o.a. Carp). Hij was lid van het RK-corps Augustinus en onderhield een kleine vriendenkring ‘de kurken-club’. Zijn vader was een bankmedewerker in Amsterdam, die dagelijks heen en weer pendelde. De kosten van twee studerende kinderen vergde mogelijk al veel van het maandelijkse inkomen, dus op kamers of in-de-kost gaan was onmogelijk.

Op 26 november 1940 hield de hoogleraar Rudolph Cleveringa, decaan van de juridische faculteit van de Universiteit van Leiden, een vlammend betoog in het Academiegebouw om te protesteren tegen het ontslag van de joodse medewerkers, onder wie de jurist Eduard Meijers, de latere grondlegger van het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Medisch hoogleraar Ton Barge wijdde op dezelfde dag zijn college aan de onhoudbaarheid van de theorie van de rassenleer. Ook staakten de studenten het bijwonen van de colleges. De universiteit werd daarop door de bezetter gesloten. Daarna studeerde hij verder aan de Gemeente Universiteit

in Amsterdam. Waarschijnlijk leerde hij onder meer de latere prof. A. Biemond kennen, die mijn comateuze moeder behandelde na het ongeluk in 1961 in het Wilhelmina Gasthuis in Amsterdam.

Vanaf 1 november 1943 was hij werkzaam op de vrouwenafdeling van de psychiatrische inrichting 'Voorburg' in Vught. De Reinier van Arkel inrichting in Den Bosch – waarvan 'Voorburg' – later een onderdeel van vormde, kreeg vanaf 1943 te maken met een verdubbeling van het aantal opgenomen patiënten. Dit als gevolg van de overplaatsing van patiënten en personeel vanuit Santpoort en Heiloo wegens de aanleg door de Duitse bezettingsmacht van de 'Atlantic Wal'. In de loop naar de bevrijding werd de voedsel- en brandstofvoorziening er steeds nijpender. In januari 1945 viel er zelfs een vliegtuigbom op een gang die mijn vader een minuut daarvoor had overgestoken. Daardoor werden twee verpleegkundigen en één patiënt gedood.

Na de oorlog volgde zijn neurologie specialisatie in Nijmegen bij prof. Prick. In 1945 was Prick immers benoemd tot buitengewoon hoogleraar bij de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte om onderwijs te geven over het zenuwstelsel, psychopathologie en klinische psychologie. In april 1947 is Fran van der Hoeven getrouwd met Wilhelmina Louise Sadée (Rotterdam 08-06-1918 – Heiloo 2009-09-09) en woonden zij aan de Oranjesingel nr. 8 in Nijmegen. Hij vervulde tegelijkertijd in Nijmegen zijn dienstplicht als selectiepsychiater. In 1949 volgde hij zijn laatste opleidingsvereiste in het st. Joseph ziekenhuis te Heerlen. Eind 1949 werd hij erkend als medisch specialist en ingeschreven in het KNMG- register.

Begin maart 1950 vestigde hij zich in Alkmaar als eerste R.K. psychiater & neuroloog met een eigen praktijk voor particuliere en ziekenfonds patiënten. Hij was voornamelijk verbonden aan het R.K. Elisabeth ziekenhuis (zusters Augustinessen) te Alkmaar, daarnaast wel eens werkzaam in het neutrale Centraal Ziekenhuis, de 'Willibrordus' psychiatrische inrichting in Heiloo en was als forensisch psychiater verbonden aan de rechtbank van Alkmaar.

Tussen 1950 en 1958 was zijn praktijk gevestigd aan de Emmastraat 19. Daarna werd de praktijk voortgezet in het huis van huisarts/ziekenhuisdirecteur G. Sluijmer aan de Emmastraat 16 tot 31-05-1961 (detail: tegel in de gevel van een vis komt uit Sicilië en nam mij moeder mee van een vakantiereis naar dat eiland!). Vermoedelijk ging dr. Sluijmer met pension en wilde kleiner gaan wonen.

Met zijn vrouw Wilhelmina van der Hoeven – Sadée kreeg hij 7 kinderen tussen 1948 en 1957. Zij was opgeleid als kleuter- en gidsenleidster en R.K. maatschappelijk werkster -stages in verstandelijk gehandicapten in Nieuwveen, GGD-Rotterdam, Stereo koekfabriek, Bijenkorf Rotterdam en Frank Rademaker chocolade fabriek in Delfshaven tijdens de oorlog. Daarna Volksherstel en in 1946 als UNRRA medewerkster (United Nations Refugee and Rehabilitation Agency) in Regensburg (Duitsland) actief betrokken bij de repatriëring van Polen, Oekraïners, Litouwers en ex-KZ-gevangenen. Vanwege haar huwelijk in 1947 mocht zij als getrouwde vrouw geen betaalde arbeid meer verrichten. Dus bleef de boekhouding van de praktijk en het R.K. vrijwilligerswerk zoals 'St. Vincentius Vereniging' over. Maar op de eerste plaats kwamen de kinderen, hun opvoeding, het huishouden en het aansturen van het personeel bestaande uit een meisje voor dag-en-nacht, een extra keukenhulp, en af en toe een naaister (er was nog nauwelijks confectie kleding na de oorlog; veel textiel was ook op de bon tot in de vijftiger jaren) en een tuinman.

DAGINDELING vanaf 1950 tot 1961:

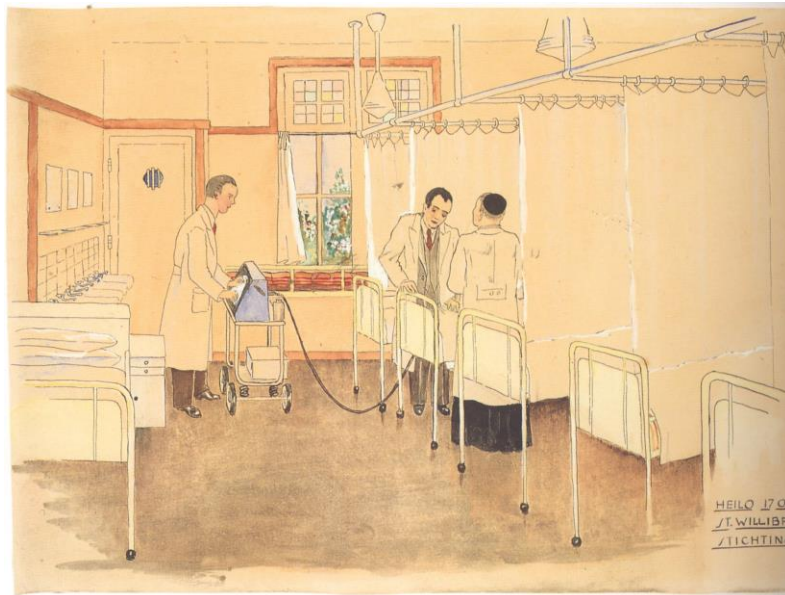
- 1) Mijn vader behandelde de Elisabeth zkh patiënten i.s.m. zuster Perseveranda. Hij moedigde haar aan om zich verder te bekwamen in de zorg. Hij was hoofd van de afdeling psychiatrie en mogelijk verrichtte hij daar ook poliklinische behandelingen.
- 2) Daarnaast had hij 's middags zijn eigen praktijk-aan-huis, waar hij van omstreeks 14.00 uur tot vaak wel 19.00 uur particulier- en ziekenfondspatiënten behandelde. Er bestond geen afspraak spreekuur, dus vele patiënten wachtten hun beurt af in een overvolle wachtkamer... soms wel 3 uur of meer.

- 3) Tussen 19.00 en 20.00 uur at hij vaak alleen aan tafel uit de 'hapjespan', waarin het apart voor hem gehouden avondeten zich in bevond. Eventuele post en telefoontjes werden doorgenomen.
- 4) Tussen 20.00 uur en 22.00 uur kwam dan de secretaresse – mevr. Bachman woonachtig aan de Ruïnelaan te Bergen – aan wie hij zijn brieven dicteerde. Zij schreef die dan op in steno en werkte die de volgende dagen thuis uit met een schrijfmachine en met carbon papier voor de doorslagen in het eigen archief. De brieven met lokale bestemmingen brachten wij – als kinderen - dan vaak rond tegen een geringe zakgeld vergoeding.
- 5) Hij werkte zoals velen destijds 6 dagen in de week - het land moest immers weer worden opgebouwd - en vergde dus uiterst veel van zijn energie.
- 6) Op zondagochtend ging hij bij voorkeur naar de Abdij van de Benedictijnen te Egmond-Binnen, waar hij tussen 10 en 12 uur de hoogmis bijwoonde. Soms moesten wij na de dienst op hem wachten, om dat enige monniken hem wilden consulteren. Het leven als celibatairen viel sommigen erg zwaar.
- 7) Zondagmiddag werd er gewandeld veelal in Bergen a/Zee of Schoorl ('de Hoge Trap') en vanaf 15 – 16.00 uur ging hij vaak alweer aan de slag in de praktijk.
- 8) In zijn spaarzame vrije tijd zwom hij in zee, woonde uitvoeringen bij van het Concert Gebouw te Amsterdam, las literatuur en luisterde naar klassieke muziek.
- 9) Hij werkte met andere disciplines samen als dat noodzakelijk was. Zo wachtte ik (Lucas van der Hoeven) hem eens af in een hoekje bij de ingang (naast de telefooncentrale met stekkers bedient door een van de zusters) op een zondag middag omstreeks 1958. Mijn vader was door internist de Pont bij een ernstig verwonde patiënt geroepen. Blijkbaar wilde internist de Pont weten of er sprake was van hersendood. Intussen wachtten de gezinsleden van de resultaten van hun bevindingen in angstige spanning af. De Pont en mijn vader deelde hen de trieste mededeling mede. De familie was in shock en barstte in tranen uit. Met kinderarts Willy Naessens, gynaecoloog Ad Hoogeveen en Hein Lohman (huisarts uit Obdam) onderhield hij een belangrijke vriendschaps-, maar ook waarschijnlijk professionele banden.

VERSCHILLENDE AANSTELLINGEN:

- 10) Naast zijn eigen praktijk aan huis was hij verbonden aan het Elizabeth Ziekenhuis (eigen afdeling psychiatrie), de Reclassering/Kantongerecht Alkmaar; Willibrordus Stichting te Heiloo (dr. Dijkhuis, Wertenbroek, Hazevoet, Rozendaal en Beek) en af en toe ook (wsl. op inval basis) Centraal Ziekenhuis patiënten. Ook behandelde hij af en toe monniken uit de St Adelbertus abdij te Egmond-Binnen.
- 11) Hoe het St. Elizabeth ziekenhuis de financiën met hem regelde, is mij niet bekend. Misschien was hij als 'werknemer' of als 'eigen baas' in het ziekenhuis aangesteld. Of was er van een mengvorm sprake? Ik vermoed de laatste constructie, gelet op het feit dat het om een door religieuzen (zusters Augustinessen met 'moederhuis in Heemstede) bestuurd ziekenhuis was en er dus uit heel West-Friesland RK patiënten werden doorverwezen. Het was door hen opgericht en dus waarschijnlijk ook hun eigendom, waarbij dr. G. Sluijmer als een door hen aangestelde directeur fungeerde. Mijn vader ging meestal 's morgens naar het zkh. en verbleef daar tussen 9.00 en 12.30 uur. Ook kon hij voor spoed zaken en 's nachts naar het ziekenhuis worden geroepen.
- 12) Tussen 1950 en 1961 was hij als de enige zenuwarts verbonden aan het Elisabeth ziekenhuis. Sporadisch lagen 'zijn' (?) patiënten in het CZ, dan wel nam hij diensten waar, voor zijn protestantse overbuurman, zenuwarts Appelman.

- 13) Over het type toegepaste behandelingen heb ik geen kennis. Tot 1953 waren paraldehyde, broomdrank, Veronal, Chloral en Somnifeen veel in gebruik. Ingeval van epilepsie werd Luminal of Diphantoine voorgeschreven. Pas in 1953 kwam Lagactil (chloorpromazine van Rhone-Poulenc) beschikbaar. In de vijftiger jaren waren Milltown en Equanil in de VS zeer populair en mogelijk ook veel gebruikt in de Nederlandse chronische verblijfspsychiatrische afdelingen. De elektroshock therapie was in de vijftiger jaren een belangrijke therapeutische ingreep. Pas in 1960 komt Marplan, een MAO-remmers (MAO – MonoAmine Oxydase remmers - antidepressiva) beschikbaar. Ook komt in 1961 Librium (benzodiazepine van Hoffmann-La Roche) beschikbaar en in 1963 Valium. Mede daardoor wordt er een ommekeer mogelijk naar de-institutionalisering en ambulantisering van de patiëntenstroom op gang.
- 14) Vermoedelijk paste hij veelal de gebruikelijke therapieën toe – zoals de elektroconvulsie therapie, die hij mogelijk bij Prick in Nijmegen (na de Tweede Wereldoorlog) , e.a. had geleerd.

Illustratie uit: 'beeld van de psychiatrie 1800 – 1970'; Kerkhoven, A.; Waanders Uitgevers, ISBN 90-400-9750-x.

- 15) Daarnaast waren er nogal eens informele bijeenkomsten, dan wel gespreksgroepen mede georganiseerd door de psychiaters van de Willibrordus Stichting in Heiloo onder meer bij ons thuis. Ook was de kerkelijke vernieuwing een belangrijk thema voor deze RK-psychiaters. Daaraan nam dr. H.A.M. Fiolet, als Franciscan en studiesecretaris van de 'Sint Willibrord Vereniging', aan deel. Fiolet speelde een voortrekkers rol binnen de Raad van Kerken-https://nl.wikipedia.org/wiki/Herman_Fiolet. Mogelijk is via Fiolet het contact ontstaan met Dr. Rigobert Koper, die gardiaan van het Franciscanen klooster te Hoorn was en later vicaris werd onder bisschop Zwartkruis van het bisdom Haarlem. Ook hij was lid van het bestuur van de [Sint Willibrord Vereniging](https://www.ru.nl/kdc/bladeren/archieven-thema/subpagina-archieven-thema/kerkelijk-godsdienstig-leven/archivalia_van_0/archivalia/koper_r/) Kerkelijke vernieuwing was voor beide Franciscanen een belangrijk thema. Dus oefenden zij veel invloed uit op het geestelijk leven van de betrokkenen. Zie: https://www.ru.nl/kdc/bladeren/archieven-thema/subpagina-archieven-thema/kerkelijk-godsdienstig-leven/archivalia_van_0/archivalia/koper_r/
- 16) Over de bestuurlijke kwesties, die binnen de en tussen de twee Alkmaarse ziekenhuizen – het St. Elizabeth en Centraal Ziekenhuis) speelden, daarvan heb ik alleen maar indirecte kennis uit enige boeken over gelezen. Ik begrijp dat de fusie besprekingen langdurig en moeizaam zijn verlopen.

=====

Mijn zus Marije van der Hoeven heeft volgende beschrijvingen genoteerd over mijn vader door :

Wil Naesens – kinderarts R.K. st. Elizabeth Ziekenhuis te Alkmaar (1950 – 1990 ?)

- Privé actief meedoen met discussies
- Zakelijk, op het werk was hij stiller, formuleerde dan kort en precies

Zr. Perseveranda – zijn assistente op de afdeling Psychiatrie van het R.K. st. Elizabeth Ziekenhuis te Alkmaar (1950 – 1990 ?)

- Beetje ijdel, zag er correct uit, iedere week een ander pak
- Wat gereserveerd in het begin, maar dat viel weg als je hem beter leerde kennen
- Hij was prettig en gaf zekerheid
- Heel punctueel
- Heel kalm
- Kon goed met collega's omgaan
- Kon kwaad worden, maar dan was er een aanleiding
- Hij had moeite om er 's nachts uit te komen
- Hij werkte te hard
- Hij was neuroloog / psychiater, maar het neuroloog zijn, lag hem het beste

=====

Mijn broer Fran van der Hoeven herinnert zich dat

"Als het er tijdens het eten wel eens over patiënten ging was dat duidelijk niet voor onze oren bestemd. Ik herinner me een flard van een telefoongesprek in no.19 waarin sprake was van een 'sjok'. Dat mammië dat woord na dat gesprek ook hanteerde vond ik onterecht, alsof zij ook in die club van medici thuishoorde waar zulk taalgebruik doodnormaal was. Daaruit valt af te leiden dat ik aan die afstand die pappie creëerde gewend was, en dat het vreemd was dat mammië dat nu doorbrak". Ook had hij "het gevoel dat je je niet mocht bezig houden met die patiënten (in de wachtkamer). En dat zij liever zelf ook niet bekend wilden staan als bij een psychiater lopend. Ik herinner me nog wel de wachtkamers in no. 19 & 16. De geur van gerookte sigaretten en stapels Beatriz en Katholieke Illustraties".

"Ik kan me voorstellen dat hij zo zakelijk van privé gescheiden hield en daardoor beide werelden intenser kon beleven en in ieder ook een mogelijkheid had zich terug te trekken.

Het schiet me nu opeens te binnen dat hij natuurlijk ook wel eens een geschenkje kreeg van dankbare patiënten; ik herinner me een houten doosje waarop je een vogeltje dat op een klosje zat, voorover kon drukken. Ervoor stond een vierkante vorm waaruit dan een laatje schoof. Dat vogeltje had een open snaveltje dat de sigaret die in het laatje lag er perfect uit pikte. Een soort sigarettenautomaat. Deed een beetje toeristisch aan, niks voor hem.

Flessen wijn waren niet ongevoel".

"Door al die vrijblijvendheid kreeg je ook nooit een indruk of hij nou een goede psychiater was of trots op z'n werk. Het moest gewoon gedaan worden en je leefde er goed van, die indruk werd zo gewekt. Toch kan ik me niet voorstellen dat je zo je leven vult, of je zo vaak zo laat weer in de huiselijke kring vertoont. Ik zou het nu, zestig jaar later, toch gepassioneerd noemen. Alleen aan het contact dat hij met collega's had, zoals Ad Hoogeveen of Hein Lohmann kon je iets van die intensiteit terug zien als ze met elkaar spraken. Om jaloers op te worden..."

Mijn zus Gabriëlle van der Hoeven herinnert zich:

Psychiater Frank Appelman (Centraal Ziekenhuis) vertelde dat hij een prettige collega was ondanks dat hij in een ander ziekenhuis werkzaam was.

Zij hadden niet veel contact maar ze konden met elkaar wél overleggen.

Hij zorgzaam maar ook afstandelijk was voor zijn patiënten. Hij vond onze vader ook wel een hardwerkend arts met vele nevenfuncties. Wat ik zelf altijd frappant heb gevonden was dat als hij zondags naar het ziekenhuis ging (visite lopen) wij soms mee mochten om in de lange, enigszins ronde, blauwe gang mochten rolschaatsen".